

LIRIA E FJALËS NË SHQIPËRI DHE KOSOVË

MËSIM PËR LËNDËN:
SHOQËRI, EDUKIM QYTETAR, SHKENCA SOCIALE
D4546

Titulli i mësimit:	Liria e fjalës në Shqipëri dhe Kosovë
Kohëzgjatja:	60–90 minuta
Niveli:	Shkollë e mesme ose e lartë
Materialet:	Fletë pune, ekran projektori
Objektivat e Orës	Në fund të orës, studentët do të jenë në gjendje të: 1. Shpjegojnë se çfarë nënkupton liria e fjalës dhe pse është thelbësore për demokracinë. 2. Krahasojnë zhvillimin historik të lirisë së fjalës në Shqipëri dhe Kosovë. 3. Identifikojnë sfidat aktuale që ndikojnë lirinë e mediave sot. 4. Analizojnë se si politika, ekonomia dhe shoqëria ndërthuren me median. 5. Diskutojnë në mënyrë kritike rolin e gazetarëve dhe rrezikun e vetëcensurës.

1. Ngrohje (Warm-up) – 10 minuta

Pyetje për të nisur orën:

- Çfarë kupton ti me “liri të fjalës”?
- A mendon ti se në vendin tonë ka liri të plotë të shprehjes? Pse po/jo?
- A ke parë ti raste kur gazetarët janë kërcënuar ose kanë pasur presion?

Mësuesi mund të shkruajë idetë në tabelë dhe t'i lidhë me temën e orës.

2. Prezantim i shkurtë nga mësuesi – 5 minuta

Mësuesi jep një përmbledhje të artikullit:

- Liria e fjalës në Shqipëri pas komunizmit
- Kontrolli i shtetit në kohën e Jugosllavisë dhe Serbisë në Kosovë
- Situata moderne
- Sfidat dhe përparimet

3. Aktiviteti Kryesor: Diskutim i Udhëhequr – 25 minuta

Studentët ndahen në grupe të vogla (3–4 persona) dhe diskutojnë pyetjet e mëposhtme. Më pas secili grup prezanton një ide kryesore.

Pyetje Diskutimi:

A. Shqipëria

1. Si e ndikoi regjimi komunist lirinë e fjalës?
2. A mendon ti se trashëgimia e komunizmit ende ndikon tek gazetarët sot?
3. Pse vetëcensura është një problem i madh në Shqipëri?

B. Kosova

4. Cili ishte ndikimi i kontrollit serb ndaj mediave gjatë viteve '90?
5. A është e vështirë të ndërtohet media e pavarur pas një konflikti? Pse?
6. Pse Kosova ka rënë në indeksin e lirisë së shtypit vitet e fundit?

C. Krahasimi

7. Cilat ngjashmëri ka mes dy vendeve?
8. Cilat dallime ju duken më të rëndësishme?
9. Kush mendoni se ka situatë më të mirë për median sot?

D. Etika dhe praktika profesionale

10. A është e lehtë të jesh gazetar i pavarur në rajonin tonë?
11. Kur mendoni se gazetarët duhet të rrezikojnë (p.sh. për hetime)?
12. A duhet të kriminalizohen shpifjet? A po pengon kjo gazetarinë?

4. Aktivitet Krijues – 15 minuta

Detyrë në grup: “Roli i gazetarit sot”

Çdo grup zgjedh një nga situatat më poshtë dhe krijon një poster të vogël ose një prezantim 1-minutësh.

Situatat për zgjedhje:

- Një gazetar shqiptar që investigon korrupsionin
- Një gazetar kosovar që përballet me presione politike
- Një media e vogël e pavarur që rrezikon mbylljen
- Një redaksi që praktikisht “vetëcensurohet”

Studentët duhet të përshkruajnë:

- Çfarë ndodh
- Kush ushtron presion
- Çfarë rreziku ka
- Çfarë duhet të ndodhë që kjo të përmirësohet

5. Reflektim i Fundit – 5 minuta

Mësuesi pyet klasën:

- Çfarë mësuat sot që nuk e dinit më parë?
- Çfarë roli luan çdo qytetar në mbrojtjen e lirisë së fjalës?

6. Detyrë shtëpie (opsion)

Zgjidh njërën nga këto:

1. Ese (1–2 faqe):

“Cilat janë sfidat më serioze për lirinë e fjalës në Shqipëri ose Kosovë?”

2. Intervistë:

Bëre një intervistë me një gazetar lokal dhe pyete:

- A keni ndier ju presion si gazetar?
- Çfarë është më e vështira në profesionin tuaj?

3. Mini-prezantim (3–5 minuta):

- Krahaso lirinë e shtypit në Kosovë dhe Shqipëri.

7. Shënime për mësuesin

- Nxënësve u pëlqen të flasin për raste reale. Mund të sjellësh shembuj të fundit nga lajmet.
- Nëse klasa është e ndjeshme politikisht, mbaje diskutimin në nivel parimesh dhe faktesh.
- Inkurajo mendimin kritik, jo opinione partiake.

Referencat

- Albanian Helsinki Committee. (2021). *National Barometer on Media Freedom in Albania*. Komiteti Shqiptar i Helsinkit.
- AcademicStar. (2016). *Censorship and self-censorship reflected into the history of Albanian literature*. AcademicStar.
- Balkanicaucaso. (2012). *The Kosovo media under pressure*. Balkan Insight.
- Council of Europe. (n.d.). *Freedom of Expression and Freedom of the Media in Albania (JUFREX)*. Council of Europe Office in Tirana.
- European Western Balkans. (2025, October 27). *The fall of media freedom in Kosovo*. European Western Balkans.
- Fuga, I. (2008). *Politicization and self-censorship in the Albanian press*. ResearchGate.
- Gashi, A. (2023). *Political communication in (post)conflict Kosovo*. UNISCI Journal, 63.
- Human Rights Watch. (2002, June). *Albania: The cost of speech — Violations of media freedom in Albania*. Human Rights Watch.
- Kornegay, V. (1995). *On the road to a free press in Albania: Evaluating outside assistance*. Free Press Conference Paper.
- Kronholm, A. (2013). *Press freedom in Albania*. CORE.
- Mass media in Kosovo. (n.d.). In *Wikipedia*.
- Reçi, A. (2024). *Profile of Albanian journalists during the communist period*. Interdisciplinary Journal of Research and Development, 11(2), 97–110.
- Reporters Without Borders. (2025). *World Press Freedom Index 2025*. RSF.
- SafeJournalists. (2017). *Indicators for the level of media freedom and journalists' safety – Kosovo*. SafeJournalists Network.
- Shqiptarja.com. (2025). *Liria e shtypit: Reporterët pa kufij publikojnë indeksin 2025*. Shqiptarja.com.
- UNMIK / IRMCT Legal Archive. (n.d.). *Kosovo media restrictions in the 1990s*.